

VICTORIA MAXIMENCO

cl. a XII-a, LT „Mircea Eliade”, Chișinău

Lui Orhan Pamuk, melancolicului, naționalistului, curajosului

 rhan Pamuk e cel îndrăgostit de orașul său natal, e cel ce stă la intersecția dintre Occident și Orient, cel ce împletește filosofia cu trăirea umană, cel ce vorbește deschis despre politică... Cărțile lui Pamuk sunt mai bine conectate la prezent decât majoritatea buletinelor de știri și examinează prin lentila decorurilor de epocă cele mai arzătoare chestiuni ale zilei de azi: Occident, Orient, tradiție, modernitate, religie, naționalism, ciocnirea civilizațiilor. Pe 12 octombrie 2006, acest scriitor de excepție a primit Premiul Nobel pentru literatură, pentru „descrierea sufletului melancolic al orașului lui natal și a simbolurilor de contrast și sinteză culturală pe care acest oraș le înmănunchează”, potrivit website-ului Fundației Nobel.

Orhan Pamuk s-a născut la Istanbul, în 1952. A crescut într-o familie mare, asemănătoare celor descrise în romanele sale *Cevdet Bey și fiii lui* și *Cartea neagră*, în districtul înstărit și occidentalizat al Istanbulului, Nisantasi. A visat să devină pictor, apoi a studiat arhitectura pentru o vreme și a absolvit jurnalismul la Universitatea din Istanbul. La vârsta de 23 de ani, a hotărât să se dedice literaturii. Abandonând orice altă ambiție, s-a retras în apartamentul său din

Istanbul și a început să scrie. De atunci, Pamuk s-a situat pe traiectoria sigură către Premiul Nobel pentru literatură. Primul său roman, *Cevdet Bey și fiii lui*, a fost publicat șapte ani mai târziu, în 1982. În 1985 e profesor la Universitatea din Columbia și la Universitatea din Iowa. Destinul îi mai oferă un loc printre membrii juriului la Festivalul de Film de la Cannes în 2007 și un post de lector la Harvard în 2009.

Anatomia timpului,
Franciszek Starowieyski

Orhan Pamuk este cel mai cunoscut și, totodată, unul dintre cei mai controversați scriitori turci contemporani, fiind primul turc laureat al

Premiului Nobel. Dat în judecată de statul turc pentru denunțarea poziției Turciei față de recunoașterea genocidului armean și față de chestiunea kurzilor, Pamuk a fost susținut de opinia publică internațională, în vreme ce în Turcia este ținta unor comploturi de asasinare. *Fortăreața albă*, *Cartea neagră*, *Viața cea nouă*, *Mă numesc Roșu*, *Zăpada*, volumul de memorii dedicat Istanbulului... pentru toate aceste lucrări a primit mai multe premii naționale și internaționale, printre care premiul Orhan Kemal în Turcia, Prix du Meilleur Livre Étranger, International IMPAC Dublin Literary Award, Prix Médicis Étranger etc. În 1990, la apariția în limba engleză a romanului *Fortăreața albă*, publicat în Turcia în 1985, New York Times Book Review declara că „a răsărit o nouă stea în Est – Orhan Pamuk”. Din 1999, odată cu publicarea *Cărții negre*, Orhan Pamuk a devenit cel mai important scriitor turc. Volumele lui se vând în zeci de mii de exemplare și sunt traduse în mai toate limbile europene.

Cărțile lui Orhan Pamuk recrează o imagine caleidoscopică a Turciei, când lipsită de presiunea timpului și a politicii, când cu o amprentă apăsătoare a tensiunii istoriei. Avem povești de dragoste, care scot la iveală taine, cum e în *Viața cea nouă*. Avem o Turcie apăsătoare, cotloane înghețate ale

Crimă și pedeapsă,
Wiktor Sadowski

memoriei care se dezvăluie greu și incomplet, ca în *Cartea neagră*. Avem povești despre dileme identitare în *Fortăreața albă*. Și avem caleidoscopul de stranii înfățișări, care se sfarmă și se reface perpetuu, în *Mă numesc Roșu*. Cărțile lui Pamuk sunt ilustrarea unui amestec între Orient și Occident. Și la nivel strict narativ, nu doar la nivel de idei, regăsim această tradiție turcă sau persană de a spune povești, de a clădi o narațiune în narațiune, pe sistemul celor *1001 de nopți*. Pe de altă parte, în creația lui Pamuk există o profundă cunoaștere a romanului european. În cărțile lui simți toată istoria romanului european, transformată de aromele orientale. Istanbulul e prezent în toate cărțile. Mai mult decât atât, mottoul romanului despre Istanbul spune că orice peisaj este mai interesant prin melancolia pe care o degajă. De această melancolie și nostalgie sunt pătrunse toate cărțile. Peste tot, la un moment al narațiunii, găsești pasaje dedicate Istanbulului, de la

câini vagabonzi până la străzi cu case părăsite și cartiere obscure. Astfel, autorul își manifestă dragostea și slăbiciunea pentru orașul său, „un Istanbul neliniștit și crepuscular la sfârșit de epocă otomană”.

„Într-o zi am citit o carte și întreaga mea viață s-a schimbat” este fraza de debut a *Vieții celei noi*, romanul cu reputația celei mai rapid vândute cărți din istoria Turciei. „Încă de pe când mă aflam pe la primele pagini am simțit atât de intens forța cărții, încât am avut impresia că trupul mi se desprindea și se îndepărta de masă, de scaunul pe care stăteam. Dar, deși socoteam că trupul meu se detașase și se îndepărtase de mine, părea că mă aflam, mai mult ca niciodată, cu întreaga mea existență și identitate, pe scaun, la masă, iar cartea își arăta înrăurirea nu numai asupra sufletului meu, ci asupra a tot ceea ce mă făcea să fiu eu însumi. Era o înrăurire atât de puternică, încât am crezut că din paginile cărții se revarsă asupra mea o lumină care îmi întuneca mintea și care o făcea, totodată, să strălucească din răspuțeri. M-am gândit că, mulțumită acelei lumini, aveam să mă reînnoiesc din temelii, că datorită ei aveam să ies de pe făgașul firesc, am simțit în ea umbrele unei vieți pe care urma să o cunosc și de care, mai pe urmă, urma să mă apropiu.” Tânărul student Osman străbate neobosit drumurile primejdioase din stepele Anatoliei – un univers bizar, bântuit de vieți spulberate, autobuze demente, oameni osteniți, stafii... În aventura sa, eroul cunoaște, rând pe rând, dragostea, inițierea, dar și moartea. Traiește iluziile și deziluziile Turciei moderne. *Viața cea nouă*, cartea fascinantă, deținătoare de taine, transfigu-

rează existențele și conferă lumii aureola visului, un vis ca o viață, dincolo de limitele constrângătoare ale timpului... Romanul este o meditație despre Carte și rosturile ei, despre realitate și ficțiune, despre destin și întâmplare, despre metamorfozele sinelui și identitățile noastre schimbătoare.

Fiind întrebat de ce scrie, Orhan Pamuk afirmă că **doar această activitate îl face într-adevăr fericit. Doar scriind renaște în sufletul său dulceața sentimentului copilăresc de bucurie, căci adultul din el scrie cu o ardoare aidoma celei cu care picta copilul din el.** Cei care îl cunosc pe scriitor mai bine înțeleg că orice lucru care îl ține pe Orhan Pamuk departe de birou, foaie și stilou nu va izbuti niciodată să îl facă fericit. De dragul acestei fericiri, care îi este mereu la îndemână, scrie și va continua să scrie.

XVI Dias de la musica de antiguos maestros, Stasys Eidrigevicius